

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקצ

ערב שבת קודש
פרשת דברים / חזון
ה' במנחם-אב ה'תשע"ג

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

עד חצות היום יש להימנע גם מברכת
'שהחינו'⁷⁸.

אולי יש לומר שבהוספה בלימוד (דט"ו באב)
מתחילים כבר מתשעה באב ואילך⁷⁹.

יש לערוך 'סיום' גם במוצאי תשעה באב⁸⁰.

הרבי הציע להתוועד שלוש פעמים אחרי ת"ב:

"ועל-כל פנים: בחמשה-עשר באב, ובשבת "שלו"

- שלאחריו, ובשבת שלאחריה, שבת מברכים

דחודש אלול, חודש החשבון (והתשלומין) דימות

שנה זו. ובשלוש פעמים הווי חזקה...⁸¹.

"...ולקשר ה'סיום' (ב'משפט' - הלכה) גם

עם נתינה לצדקה. ובמקום המתאים - לקשר

את ה'סיום' - "ומא טבא לרבנן" - גם עם

סעודה והתוועדות. ויש לפרסם זאת בכל מקום

האפשרי...⁸².

"הנוסעים למקומות שונים... ייקחו עמם קופת

צדקה... שמוכרה ומעוררת אודות נתינת הצדקה

בפועל⁸³.

(78) בלוח כולל-חב"ד משמע שאסור עד חצות, וכן מנהג העולם.

מאיך הרה"ק מבארדיטשוב נ"ע פירש דברי המג"א שגם בשר ויין

שרי (משחרית), ארחות-חיים תקנ"ח סק"א בשמו. וראה ביה"ל

תקנ"ח ד"ה עד חצות. נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"ב פרק פט ס"ז.

ש"ש כהלכתה ח"ב פמ"ב הע' טר"ז. ביורו הלכה סו"ס תקנ"ח.

שו"ת: שאילת יעב"ץ ח"א סי' צו. אודנברו ח"ח סי' מ. אבן-ישראל

ח"ז סי' כו. יחווה-דעת ח"ה סי' מא. פסקי-תשובות שם ס"ק ד.

(79) לקוטי-שיחות חלק יד עמ' 206, הערה ד"ה 'בנתנם סימן',

עיי"ש.

(80) "ועי"ז תהיה מעלה נוספת - שני סיומים (בת"ב עצמו ובמוצאי

ת"ב), ש'כפול' קשור עם הגאולה" - 'התוועדות' תשמ"ט ח"ד

עמ' 94.

(81) לקוטי שיחות חלק לט עמ' 229.

(82) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

(83) 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 121, 123.

דרבנן⁷² ואומרים קריאת-שמע, קדש, והיה כי
יביאך, ושש זכירות⁷³.

סיום הצום: בצאת הכוכבים.

יום רביעי

י' במנחם-אב

"כמדומה, שבלייל מוצאי תשעה באב נוטלין

את הידיים ג' פעמים לסירוגין כמו נטילת ידיים

שחרית, אבל בלא ברכה⁷⁴. הנטילה - לפני קידוש

לבנה⁷⁵. וכן נועלים הנעליים ורוחצים הפנים

תחילה⁷⁶.

בלילה אין אוכלים בשר ואין שותים יין⁷⁷.

(ים). וראה דיון בזה ב'התקשרות' גיליונות: תשפ"ג, תשפ"ז, ת"ת,
תת"ז.

(72) לעצם ההנחה בת"ב - "מסיפורי כ"ק מו"ח אדמו"ר על-

דבר הנהגות אביו כ"ק אדמו"ר מהרש"ב. והוא דלא כמו שכתב

במשמרת-שלום ס"מ משו"ת הרמ"ע מפאנו" - ספר-המנהגים שם

[וראה שם להלן עמ' 77 אודות ר"ל בתוך שבעה שיניח תפילין

דר"ת, בשם הרה"צ הרה"ח ר' הלל מפאריטש, ושכן מובא בשם

המקובל מוהר"ר שלום שרעבי].

(73) ספר-המנהגים, והאמירות - ה"ה מכלל סדר היום.

(74) "לא שמעתי זה בפירוש, אבל למדתיה מהנהגת מוצאי יום-

הכיפורים" - ספר-המנהגים.

(75) כמו במוצאי יום-הכיפורים - אג"ק חלק כ עמ' רפד.

(76) לוח כולל-חב"ד.

(77) על-פי הרמ"א סי' תקנ"ח.

לאחר קידוש לבנה במוצאי ת"ב תש"ל, החלו הת' לומר בנוכחות

הרבי "כי אלוקים יושעי ציון", והרבי נוף בהם מיידית ושאל "היכן

המשפיע?". באומרו שזה דבר טוב, אבל ע"פ שו"ע צריך להמתין

עד מחר בצהרים.

ולעיר ממנהג העולם לומר ולרקד "טובים מאורת" בסוף קידוש

לבנה, גם במוצאי ת"ב (לוח 'דבר בעתו'. נטעי-גבריאל פמ"ט הערה

ז וס"פ פ"ז).

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' במנחם-אב ה'תשע"ג - י"ב במנחם-אב ה'תשע"ג

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' במנחם-אב	הלי איסורי מזבח פרק ה-ז.	הלי תמידין ומוספין פרק ד.	מ"ע ס. מל"ת ק. צח. מ"ע סב. מל"ת צט.
ש"ק	ו' במנחם-אב	הלי מעשה הקרבנות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מ"ע סג. מל"ת קמו. מ"ע סד.
א'	ז' במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק ו.	מל"ת קלט. קיב. מ"ע סה.
ב'	ח' במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק ז.	מ"ע פט. מל"ת קמה. קמח*.
ג'	ט' במנחם-אב	פרק י-יב.	פרק ח.	מ"ע סו. מל"ת קמו. מ"ע סז. מל"ת קב. קג. קלח.
ד'	י' במנחם-אב	פרק יג-טו.	פרק ט.	מל"ת קכד. מ"ע פח. פג. מל"ת קנה.
ה'	יא במנחם-אב	פרק טז-יח.	פרק י.	מ"ע פד. פה. מל"ת צ.
ו'	י"ב במנחם-אב	פרק יט. הלי תמידין ומוספין.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי פסולי המוקדשין.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת פט. מ"ע לט. כט. מל"ת פא. מ"ע ל.

* השיעור של ערב תשעה באב – ללמוד קודם חצות היום. ** השיעור של תשעה באב – ללמוד במוצאי היום.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן וזמני	זמן וזמני	זמן וזמני	זמן וזמני	זמן וזמני	זמן וזמני	זמן וזמני
	72 ד'	120 ד'							
ו', ה' במנחם-אב	4.18	3.10	4.44	5.51	9.13	12.46	1.21	7.48.9	8.16
ש"ק, ו' במנחם-אב	4.18	3.11	4.45	5.52	9.13	12.46	1.22	7.48.6	8.16
א', ז' במנחם-אב	4.19	3.12	4.46	5.52	9.14	12.46	1.22	7.48.2	8.16
ב', ח' במנחם-אב	4.20	3.14	4.47	5.53	9.14	12.47	1.22	7.47.8	8.15
ג', ט' במנחם-אב	4.21	3.15	4.47	5.53	9.14	12.47	1.22	7.47.5	8.15
ד', י' במנחם-אב	4.22	3.16	4.48	5.54	9.15	12.47	1.22	7.47.0	8.14
ה', י"א במנחם-אב	4.22	3.17	4.49	5.54	9.15	12.47	1.22	7.46.6	8.14
ו', י"ב במנחם-אב	4.23	3.18	4.49	5.55	9.15	12.47	1.22	7.46.1	8.13

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.

** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.

*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (וסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
דברים / חזון	7:11	8:28	7:27	8:31	7:20	8:32	7:28	8:29
ואתחנן / נחמו	7:09	8:25	7:24	8:27	7:17	8:28	7:25	8:26

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יור"ד: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

(השלמה – מצאת הכוכבים)⁵⁷.

עד חצות היום⁵⁸, אסור לעשות מלאכה שיש בה שיהוי קצת. ואין מכינים צורכי סעודה⁵⁹. ואין יושבים על הספסל⁶⁰.

כתב הרבי נשיא דורנו: "לא ראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר הולך לבית החיים בתשעה באב"⁶¹.

מנחה:

תפילת מנחה – בשעה מאוחרת יחסית⁶².

'אגרא דתעניתא' (=דמי הסעודות שנחסכו בגלל התענית) – נותנים לצדקה לפני תפילת מנחה⁶³.

מתעטפים בטלית ומניחים תפילין בברכה.

אחה"צ – מי שהגיע לשם לפי סדר לימודו, ויכל גם לסיים או מס' מידות ותמיד, אף שבשיחות (כמה מהן צוינו לעיל בהערה 31) לא נזכרה בפירוש בענין הסיום היום אלא מס' מו"ק (אלא שברוב המקומות הלשון היא "בלימוד המותר או ע"פ שו"ע" וכד'). ועצ"ע. (57 סה"ש תנשא" ח"ב עמ' 691 סוף הערה 87. והנה בלקוטי שיחות כרך כח עמ' 286 איתא, שהואיל והשיעורים בתורה הם "חיי נפש", הרי זה גם למי "דלא ידע מאי קאמר" (למרות שכמובן, מאותה סיבה, צריך לעשות הכול על-מנת להתעמק בהם), וזה כולל חת"ת, רמב"ם ובית הבחירה, עיי"ש. וכנראה שזו גם הסיבה להיתר אמירתם בת"ב אחה"צ (אף שמדינא ניתן היה לאומרם בבוקר, מצד צער, או מדין "להוט אחר התורה", או מצד "סדר היום", אך בפועל ההוראה היא להחמיר ולדחותם לאחר חצות – ראה נטעי גבריאל הל' אבילות ח"ב פרק קו הערות ה,יא).

(58 בתורת-מנחם – התועדויות' תשי"א שבהערה 23: "כפי שראיתי על הרבי – הנה בתשעה באב לאחר חצות היום לא היתה ניכרת עליו מתיחות ועצבות".

(59 וכבר כתבו, שיותר טוב לעסוק בצורכי סעודה אפילו קודם חצות, מאשר לדבר דברים בטלים וכדומה (טור ברקת ס' תקנ"ט ס"ק י).

(60 לוח כולל-חב"ד, על-פי שו"ע שם סכ"ב ונו"כ.

(61 ספר-המנהגים עמ' 47. וראה הסבר ע"ז באג"ק חלק יא עמ' שו.

(62 ספר-המנהגים שם, ע"פ שו"ע אדה"ז סימן קכט. וראה בס' 'מנהג ישראל תורה' ס' תקנ"ה ס"ק ב, שיש המתפללים מנחה גדולה בת"ב כורזין מקדימין להנחת תפילין, ודחה זאת. וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מתפלל בקביעות בכל התעניות, כולל תשעה באב, בשעה הרגילה לתפילת מנחה בכל יום (15:15).

בכף-החיים ס' תקנ"ט ס"ק יט הביא מס' פתח-עולם (שמחברו היה מחסידי חב"ד), שבמנחה תולין את הפרוכת במקומה כמו שולבשים את הטלית. וכן מנהגו, וכך נהגו אצל הרבי (הרה"ח ר"ל ש"י גרונר).

(63 כדאיתא בספרים (מטה-משה ס' תשנ"ו, אליה-רבה ס' תקס"ו ס"ק ב) שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שדמי המאכלים שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלו לקדושה ממש – 'התועדויות' תשמ"ט ח"ב עמ' 460.

קריאת-שמע (כדי לומר קריאת-שמע בתפילין, אומרים את כל שלוש הפרשיות⁶⁴). שיר-של' יום. אין כאלוקינו, וכל השיעורים (וענייני בית הבחירה⁶⁵) השייכים לשחרית⁶⁶.

אחרי-כך⁶⁷ סדר תפילת מנחה: וידבר. קטורת. אשרי. חצי קדיש. קוראים 'ויחל' לשלושה אנשים, והשלישי מפטיר ב"דרשו ה' בהמצאו". יהללו. חצי קדיש⁶⁸. שמונה-עשרה. אומרים 'נחם' ב'בונה ירושלים', ו'עננו' (בתפילת לחש) ב'שומע תפילה'⁶⁹. שכח 'נחם' – אומרה בכרכת 'שמע קולנו' אחר 'עננו', או ב'רצה' קודם 'ותחזינה', או ב'מודים' קודם 'ועל כולם', ואם שכח – אינו חוזר. שכח 'עננו' – יאמרה (ללא חתימה) אחר 'אלוקי נצור' קודם 'יהי לרצון'.

בחזרת הש"ץ אומר 'עננו' בין 'גואל' ל'רופא', 'נחם' ב'בונה ירושלים', 'אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...'" (או נשיאת כפיים – לנוהגים אותה בכל יום. ונוטלים תחילה ידיהם עד הפרק⁷⁰). קדיש תתקבל. עלינו. קדיש יתום⁸.

לאחר מנחה (קודם השקיעה⁷¹), מניחים תפילין

(64 ודלא כמשה-ברורה ס' תקנ"ה ס"ק ה. וראה בס' מנהג ישראל תורה' ס' תקנ"ה ס"ק ג, ובספר 'נטעי גבריאל' הל' בין המצרים, בשו"ת שבסוף הספר (במהד"ב – סימן יט) בענין זה. אך אין לחזור תיבות ה' אלוקים אמת' (ראה אג"ק חט"ז עמ' רצד).

(65 ראה ספר-השיחות תנשא"א ח"ב עמ' 691 (ושם, שיש לזה השלמה במוצאי היום). אך בשיעור הרמב"ם היומי, ההוראה במורה-שיעור, המונה, היא ללמודו (רק) במוצאי תשעה באב. (ראה 'התקשרות' גיליון כח עמ' 16, גיליון לו עמ' 15 וגיליון נב עמ' 16).

(66 ספר המנהגים. ראה גם אג"ק חלק יז עמ' קמו, שטוב ללמוד שיעורי חת"ת בסמוך לשחרית. ובשו"ע אדה"ז ס' קנה ס"א, שכן עדיף לגבי כל שיעורי תורה הנלמדים ביום.

(67 ספר המנהגים. סדר התפילה – לוח כולל-חב"ד. (68 כשהתפלל הרבי כש"ץ, התחיל את החצי קדיש במנחת ת"צ מייד לאחר סיום ברכות ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס"ת לארון-הקודש.

(69 מי שאינו מתענה, לא יאמר 'עננו' (גם לא 'ביום צום התענית הזה'). ראה הדעות בזה בפסקי תשובות ס' תקס"ה ס"ק א. (70 הוראת הרבי ביו"כ, ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ריז, ושם, שגם הם צריכים ליטול ידיהם במוצאי היום ג"פ לסירוגין עד הפרק.

(71 ראה פסקי הסיידור אות נג. קובץ 'אהלי שם' גיליון ז, עמ' רלח. אך מסתבר, שמי שלא הניח עדיין – יניח גם אחרי השקיעה (בכל

לראות את בית המקדש בראייה מוחשית

עניין הנצחיות קשור עם עבודתו של בעל־תשובה, שכן כבר בא לידי ניסיון ועמד בו • מכיוון שבית־המקדש השלישי יהיה נצחי, מובן שדווקא בו מתגלית שלימות העילוי של עבודת התשובה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. ידועה תורת רבי לוי־יצחק מברדיטשוב (שהוא הממליץ טוב ואוהב ישראל) ש"שבת חזון" הוא מלשון "מחזה", שאז "מראין לכל אחד ואחד המקדש לדעתיד".

והכוונה בזה – לעורר ולעודד את בני ישראל להוסיף בכל ענייני התורה ומצוותיה, כי כאשר רואים את המקדש דלעתיד כפי שהוא עומד בנוי על מכונו למעלה, ועבודתם של בני ישראל היא רק להמשיך ולהוריד את בית־המקדש למטה – הרי זה פועל עידוד ונתינת כוח להוסיף בכל ענייני התורה ומצוותיה, שעל־ידי זה ממשיכים ומורידים את בית־המקדש השלישי למטה, וכפסק־דין הרמב"ם! "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה... ומיד הן נגאלין".

והנה, "חזון" ("מחזה") הוא תרגום של ראייה, וזוהי השייכות המיוחדת ד"חזון" ל"מקדש דלעתיד", כי היות ש"מקדש דלעתיד" בא לאחרי הירידה דזמן הגלות ועבודת התשובה דבני ישראל בזמן זה [כפסק־דין הרמב"ם דלעיל שהגאולה (והמקדש) דלעתיד היא לאחרי עבודת התשובה "בסוף גלות"], לכן יהיה באופן נעלה יותר מאשר בית־המקדש הראשון שהיה קודם הירידה דגלות, על־דרך העילוי דבעל־תשובה לגבי צדיקים. וזהו מה שהגילוי של ה"מקדש דלעתיד" והנה, אף־על־פי שבית ראשון (שנבנה על־ידי שלמה המלך, שעליו נאמר "ויישב שלמה על כיסא ה'") היה בדרגה נעלית ביותר, ועד שבעת חנוכת בית־המקדש הראשון "לא עשו ישראל את יום־הכיפורים", מפני שגילוי זה היה נעלה יותר מכללות העניין דיום־הכיפורים, ולכן "יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא" – אף־על־פי־כן, ישנו עילוי בבית שני שלא היה בבית ראשון.

וכמוכן ממאמר רז"ל³ "ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בניין בית־המקדש":

והכוונה בזה – לעורר ולעודד את בני ישראל להוסיף בכל ענייני התורה ומצוותיה, כי כאשר רואים את המקדש דלעתיד כפי שהוא עומד בנוי על מכונו למעלה, ועבודתם של בני ישראל היא רק להמשיך ולהוריד את בית־המקדש למטה – הרי זה פועל עידוד ונתינת כוח להוסיף בכל ענייני התורה ומצוותיה, שעל־ידי זה ממשיכים ומורידים את בית־המקדש השלישי למטה, וכפסק־דין הרמב"ם! "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה... ומיד הן נגאלין".

והנה, "חזון" ("מחזה") הוא תרגום של ראייה, וזוהי השייכות המיוחדת ד"חזון" ל"מקדש דלעתיד", כי היות ש"מקדש דלעתיד" בא לאחרי הירידה דזמן הגלות ועבודת התשובה דבני ישראל בזמן זה [כפסק־דין הרמב"ם דלעיל שהגאולה (והמקדש) דלעתיד היא לאחרי עבודת התשובה "בסוף גלות"], לכן יהיה באופן נעלה יותר מאשר בית־המקדש הראשון שהיה קודם הירידה דגלות, על־דרך העילוי דבעל־תשובה לגבי צדיקים. וזהו מה שהגילוי של ה"מקדש דלעתיד" והנה, אף־על־פי שבית ראשון (שנבנה על־ידי שלמה המלך, שעליו נאמר "ויישב שלמה על כיסא ה'") היה בדרגה נעלית ביותר, ועד שבעת חנוכת בית־המקדש הראשון "לא עשו ישראל את יום־הכיפורים", מפני שגילוי זה היה נעלה יותר מכללות העניין דיום־הכיפורים, ולכן "יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא" – אף־על־פי־כן, ישנו עילוי בבית שני שלא היה בבית ראשון.

וכמוכן ממאמר רז"ל³ "ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בניין בית־המקדש":

והנה, אף־על־פי שבית ראשון (שנבנה על־ידי שלמה המלך, שעליו נאמר "ויישב שלמה על כיסא ה'") היה בדרגה נעלית ביותר, ועד שבעת חנוכת בית־המקדש הראשון "לא עשו ישראל את יום־הכיפורים", מפני שגילוי זה היה נעלה יותר מכללות העניין דיום־הכיפורים, ולכן "יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא" – אף־על־פי־כן, ישנו עילוי בבית שני שלא היה בבית ראשון.

ומדלגים פסוק "ואני זאת בריתי". קדיש שלם בלא תתקבל. עלינו. קדיש יתום. בסיום תפילת שחרית אין אומרים 'שיר של יום' ו'אין כאלוקינו'. לאחר מכן קורא כל אחד ואחד לעצמו 'איכה'⁴⁸. אם יש ברית־מילה, מלים אחר הקינות⁴⁹. האב והאם, המוהל והסנדק מותרים ללבוש בגדי שבת (אך לא נעליים) עד אחר המילה. מברכים על הכוס ונותנים לתינוקות⁵⁰.

אין 'שאלת שלום' בתשעה באב. וכן אין לומר 'בוקר טוב' וכדומה, או לשלוח שי לחברו. מי שאינו יודע מכך ונותן שלום, משיבים לו בשפה רפה ובכבוד ראש, וטוב שיודיענו שתשעה באב היום⁵¹.

אמירת תהילים היום: רק לפני מנחה⁵² ואילך (השלמה – אחרי חצות הלילה, כרגיל⁵³).

אמירת חומש ותניא דחת"ת היום: רק לפני מנחה⁵⁴ ואילך (השלמה – מצאת הכוכבים, כרגיל).

לימוד הרמב"ם היום: רק במוצאי היום⁵⁵. לימוד ענייני בית־הבחירה: אחרי חצות היום⁵⁶.

48 לוח כולל־חב"ד.

49 בספר מהרי"ל – מנהגים (הוצאת מכון־ירושלים ס"ע רנה) איתא, שאז, ב'ובא לציון', כן אומרים 'ואני זאת בריתי'. וצ"ב מנהגנו בזה.

50 לוח כולל־חב"ד.

51 שו"ע ס' תקנ"ד ס"כ ומשנה־ברורה שם.

52 ראה בס' 'תורת מנחם – מנחם ציון' ח"א עמ' 312 שהרבי הסביר שבתהילים יש 'נעימות וזמירות' שהו עניין של שמחה, שלכן לא אמר תהילים (ברבים) בימי השבעה' בשנת תשמ"ח, עיי"ש הציון לעניין ת"ב בשחרית.

נשים רשאיות, לכאורה, לומר (אם נוהגות בזה): שיר־שליים, 'אין כאלוקינו', חת"ת (ומה שהורה להן הרבי) ענייני 'בית הבחירה' – מייד אחרי חצות היום. גברים אומרים זאת כדלהלן רק אחרי ק"ש בתפילין דרש"י – כנראה כסדר השלמה דשחרית.

53 מפשטות הלשון בספר־המנהגים "וכל השיעורים השייכים לשחרית".

54 ספר־המנהגים – מנהגי ת"ב. לכאורה, את שיעור התניא ניתן היה לומר בבוקר, ראה לעיל ובהערה 34, אבל מהלשון "כל השיעורים" משמע שסדר האמירה צ"ל דווקא אחרי שחרית. ואגב, התניא שהרבי היה אומר לפני התפילה, לא היה מהשיעור היומי.

55 כן הוא ב'מורה שיעור' לרמב"ם (מוגה). ואולי כיוון שלא רצה הרבי להקל בדן ת"ב, קבע מראש שילמדו זאת בלילה לימוד כסדרו, לא בגדר "השלמה" (משא"כ חת"ת, כמבואר באג"ק כרך יג עמ' שלא), אף שבכל יום עיקרו ביום דווקא, כמ"ש בסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 194 הערה 39.

והעירני ח"א, שאולי כיוון שמותר ללמוד ענייני בית־הבחירה

אוחזים את הציציות בכרוך־שומר ובקריאת שמע⁴⁰.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה לובש הטלית בבוקר ופושטו, ואחר־כך מניח התפילין ומתפלל בהן – כל זה בחדרו, שלא ירגישו בדבר. ובעת שהתפללו – אמר תהילים וכיו"ב⁴¹.

הש"ץ אומר 'עננו' בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. שכח לאומרה ונזכר קודם שאמר ה"י" מחתימת רפאנו – חוזר ואומר 'עננו' ו'רפאנו', ואם כבר אמר ה"י" – אומר 'עננו' בברכת 'שמע קולנו' וחותם: "ברוך אתה ה', העונה בעת צרה ושומע תפילה". שכח גם שם – אומרה בכרכה בפני עצמה אחר 'שים שלום'⁴².

בשחרית אין נשיאת כפיים, ואין הש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...". אין אומרים תחנון. הש"ץ אומר חצי קדיש. קוראים לשלושה אנשים⁴³ בפרשת ואתחנן "כי תוליד בנים", והשלישי הוא המפטיר. חצי קדיש⁴⁴. הפטרה בירמיהו (ח, יג – ט, כג) "אסוף אסיפם"⁴⁵. מחזירים הספר לארון. "יהללו".

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה עולה למפטיר. ולפעמים גם בשחרית וגם במנחה⁴⁶.

אמירת כל הקינות⁴⁷. אשרי. ובא לציון גואל,

40 מנהג העולם, נטעי־גבריאיל פנ"ח סכ"ב וש"נ.

41 משיחת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע – ספר־המנהגים, ועיי"ש בהערה. וראה 'רשימות היומן' (הנ"ל הערה 34).

42 לוח כולל־חב"ד בצום גדליה, ע"פ שו"ע אדה"ז ס' קיט ס"ה.

43 מי שאינו מתענה – ישתדל (אם אפשר – באמירה לנבאי מראש) שלא יקראוהו לעלות לתורה, ראה הדעות בס' פסקי תשובות ס' תקס"ה ס"ק ז.

44 וכן נהג הרבי (בשנת תשמ"ח), וכמ"ש בשערי־אפרים שער ח סעיף צט, וזאת למרות דברי אדה"ז (ע"פ המג"א) בשו"ע שלו ס' רפב ס"ב ו"ח, שאין להפסיק בקדיש בין המפטיר להפטרה (וכמו שהקשה בגיליון רע"א לס' תקנ"ט ס"ד). וראה בס' בירור־הלכה תניא ס' תקנ"ט, שריכז עשרות שיטות הסוברות שיש לנהוג כן (אך לא ביאר הטעם). הנושא נדון בה'התקשרות, גיליונות: תתל"ו, תתמ"ו, תתנ"ו.

45 מ"א ס' תקנ"ט ס"ד.

46 ספר המנהגים.

47 לאמירת פיוט 'אלי ציון' – נהג הרבי לעמוד (המנהגים השונים בזה ראה נטעי־גבריאיל פרק סא סעיף יב, וש"נ).

אין אומרים את הקינות שחברו בדורותינו לזכר קדושי השואה (ראה 'כפר חב"ד' גיליון 1005 שהרבי שלל זאת. וראה נטעי־גבריאיל שם ס"ד).

2 מועד־קטן ט, א.
3 תענית כו, ב.

1 הלכות תשובה, פרק ז' הלכה ה'

כשם שבנוגע ל"יום חתונתו זה מתן תורה" נעשה עילוי מיוחד עלידי עבודת התשובה שבזמן גלות בכל, שזהו העילוי דפורים (שאו "קיימו מה שקיבלו כבר", קיום ותוקף לכללות העניין דמתן-תורה) לגבי יום-הכיפורים ("יום חתונתו זה מתן-תורה" - יום-הכיפורים שניתנו בו לוחות אחרונות), כמבואר בתיקוני זוהר שיום-הכיפורים הוא "כפורים", כמו פורים (היינו, שפורים הוא למעלה מיום-הכיפורים), ועד שהעילוי דפורים הוא למעלה ממדידה והגבלה, כמאמר רז"ל "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע".

כמו כן מובן בנוגע ל"יום שמחת לבו זה בניין בית-המקדש" - שמפני היות בית שני לאחרי עבודת התשובה דגלות בכל, היה בו עילוי לגבי בית ראשון. אמנם, עיקר ושלמות עיקר זה יהיה ב"מקדש דלעתיד" (בית-המקדש השלישי) דווקא, כי בית שני לא היה בניין נצחי, שהרי לאחריו היה בניין של חורבן וגלות, ועילוי זה יתגלה בבית-המקדש השלישי דווקא, שהוא יהיה בית נצחי, גאולה שאין אחריה גלות.

דהנה, עניין הנצחיות (בית נצחי) קשור עם עבודת התשובה - כמובן על-פי דברי הרמב"ם אודות העילוי דבעל-תשובה לגבי צדיק, שהבעל-תשובה בא לידי ניסיון ועמד בו, שאז בטוחים שעבודתו תהיה באופן נצחי, מה-שאי-כן בנוגע לצדיק שלא בא לידי ניסיון, שאי-אפשר לדעת כיצד תהיה הנהגתו כאשר יבוא לידי ניסיון (אף-על-פי שהוא בחזקת כשרות). ועל-דרך העילוי דשטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בבית-דין, שיש לו תוקף נצחי וכו'.

ולכן, מאחר שעניין הנצחיות ישנו רק ב"מקדש דלעתיד" (ולא בבית שני) - מובן, שעיקר ושלמות העילוי שבעבודת התשובה (הקשורה עם עניין הנצחיות) מתגלה בבית-המקדש השלישי דווקא.

ג. עניין זה (שהעילוי הנפעל עלידי עבודת התשובה שבזמן הגלות - שהיה כבר בבית שני - יתגלה ב"מקדש דלעתיד" (השלישי) דווקא) מתבטא בזה ש"המקדש דלעתיד" הוא בית-המקדש השלישי. והביאור בזה:

החילוק שבין מספר אחד למספר שלוש הוא - על-דרך החילוק שבין יום ראשון ליום שלישי דמעשה בראשית: יום ראשון נקרא "יום אחד", לפי שאז היה הקב"ה יחיד בעולמו. ויום שלישי עניינו שהוכפל בו כי טוב, "אחת לגמר מלאכת השני, ואחת לגמר מלאכת היום", היינו, שיום השלישי מגלה את העניין ד"כי טוב" גם ביום השני, כי ביום השני מצד עצמו היה ה"טוב" בהעלם - שאינו בא בכתיבה (ועל-אחת-כמה-וכמה שאינו בא בקריאה), ודווקא ביום השלישי מתגלה הכוונה הפנימית שביום שני, שבעצם הרי זה גם עניין ד"כי טוב".

ובעבודת האדם - הרי זה החילוק שבין עבודת הצדיקים לעבודת הבעל-תשובה:

"יום אחד" עניינו - עבודת הצדיקים, שאצלם לא שייך עניין אחר מלבד אלוקות - הקב"ה יחיד בעולמו, ואין נתינת מקום כלל לעניין דהיפך הקדושה.

יום שני עניינו - נתינת מקום לעניין דהיפך הקדושה, ואף-על-פי-כן, גם ביום שני ישנו בהעלם עניין "כי טוב", כי מה שישנו נתינת מקום לעניין של היפך הקדושה (כללות עניין החטא, שעל זה נאמר "ונפש כי תחטא - תוהא"), הרי זה כדי להפוך זאת לקדושה.

ועבודת הבעל-תשובה היא על-דרך העניין דיום השלישי, היינו, שלאחרי שחטא ופגם כו' (שזהו עניין הפירוד והמחלוקת דיום שני), הרי הוא מהפך עניינים אלו לקדושה, ועל-ידי זה הרי הוא מגלה את העניין ד"כי טוב" שביום השני.

וכמבואר בתנאי' בפירוש הכתוב "וגם רשע ליום רעה", "שישוב מרשעו ויעשה הרע שלו יום ואור למעלה", שעל-ידי זה נפעל נחת-רוח למעלה, כמבואר שם שיש "שני מיני נחת-רוח לפניו יתברך... וזה שכתוב ועשה לי מטעמים... לשון רבים, שני מיני נחת-רוח": הא' - מעבודת הצדיקים, והב' - מהפיכת הרע ל"יום אור", שזוהי עבודת הבעל-תשובה.

אבל אף-על-פי-כן, ביום שני עצמו ישנו עניין זה בהעלם בלבד, וגילוי הדבר נפעל ביום השלישי דווקא, שאז מתגלה שהכוונה בעניין "שני" היא -

בלילה וביום עד גמר הקינות²⁶. תלמוד תורה:

אפילו בתשעה באב, ש"אסור לקרות בתורה" משום שנאמר 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב'²⁷ - חייבים ללמוד תורה בכל רגע ורגע, אלא שהלימוד הוא בחלקי התורה המתאימים ליום זה²⁸.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה לומד בכל שנה ושנה בתשעה באב מדרש 'איכה רבה', וסוגיית 'רבי יוחנן' דפרק הניזקין (גיטין נה סע"ב - נח סע"א)²⁹.

גם במשך המעט-לעת דתשעה באב יש לערוך 'סיום' (על מסכת מועד-קטן, שהוא מהעניינים המותרים ללמוד ביום זה)³⁰.

בנוגע ללימודי יארצייט בתשעה באב: עד חצות היום, לימוד משניות דאחרי התפילה הוא בפרקי דתענית³¹ ומועד-קטן (פרק ג) הידועים, ולאחר חצות היום, נוהגים בזה כמו בשאר השיעורים, היינו שהעוסק בזה בכל ימות השנה שומר עליהם

26 (לוח כולל-חב"ד, ע"פ שר"ע ונו"כ ס' תקנ"ט ס"ו).

27 שו"ע או"ח ר"ס תקנ"ד.

28 "ראה שו"ע שם ס"ב. וראה שדי-חמד, אסיפת-דינים, מערכת בין-המצרים ס"ב ס"ב, על-דרך ובדוגמת קדימת הלימוד בעניינים שהזמן גרמא, הלכות החג בחג וכו"ב, בכל השנה. ראה טושו"ע ודאדה"ז או"ח ר"ס תכט, ובט"ז שם - ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 574 (וכ"כ בילקוט-יוסף ח"ה עמ' 580, ובנטעי-גבריאל מהדור"ב ח"ב פרק עה הערה זו. וע"ש בשו"ת שבסוף הספר ס' זו. ועיין ביאור בזה בשיחת ש"פ דברים תשל"ד (שיחות-קדוש ח"ב עמ' 340-342, נתקן ב'התקשרות' גיליון תיט עמ' 17)). וראה לקוטי-שיחות חלק ט' עמ' 250, שבשנת תש"ל המליץ כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשהורה באותה שנה על עריכת משמרות ללימוד במשך כל היממה דתשעה באב, שהמתאים ביותר בלימוד ענייני דיומא הוא רשימות כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק' על מגילת איכה.

29 ספר-המנהגים. בספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 מובא "שביום י"ז בתמוז ותשעה באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר - ולא נתפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום ע"ד 'צום הרביעי' ו'צום החמישי' (על-דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא-בזה)". פרשת היום: מלכים-ב, כה, אכא. ירמיהו לט, ב.י. נב, נב. כו. דברי הימים-ב, לו, ז. כ.

30 ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 579 הע' 189 (ועד"ז בכ"מ, כגון לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 336, כרך כח עמ' 287, סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 564 הע' 117 וסה"ש 'תנש"א ח"ב עמ' 708 ועמ' 733). וראה להלן הערה 58.

31 אולי הכוונה למשניות ממסכת זו העוסקות בענייני התעניות, מפ"א מ"ד עד ספ"ג.

גם בתשעה באב³².

לעניין לימוד חסידות, משמע שמותר³³.

אין נוהגים לישון על הארץ או לשים אבן תחת הראש³⁴.

שחרית:

שיעור נטילת-ידיים שחרית בתשעה באב - רק עד קשרי האצבעות. אם יש לכלוך על-גבי העיניים והרגילות היא לשטוף לכלוך זה במים - מותר³⁵.

אין מברכים "שעשה לי כל צורכי"³⁶ עד למחרת³⁷.

בשחרית³⁸ אין מניחים טלית ותפילין³⁹. אין

32 אג"ק חלק יא עמ' שו. ומציין שם ללוח היום-יום ביום זה, והכוונה לומר שלימודי יארצייט דינם כמו שיעורי חת"ת. (ומה שבתשעה באב תשמ"ח סיים הרבי במנחה דת"ב את המשניות דמו"ק, הייתה הנהגה חד-פעמית).

33 בספר-המנהגים עמ' 77 מובא בשם הרה"צ הרה"ח ר' הלל מפאריזש ז"ל, שאבל ר"ל בימי השבעה לומד פנימיות התורה.

34 והרי אבל חמור בעניין זה מתשעה באב, כמבואר בטור יו"ד סו"ס שפד. וראה 'רשימות היומן' עמ' קנה). שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב למד פעם דא"ח בתשעה באב, "וכנראה למיגרס בעלמא" (כ"כ המאירי מו"ק כא, א בקשר לדברי מוסר]. וראה גם ספר-המנהגים עמ' 46 והערה 11. וע"ע 'לשמע און' ס"ע רטו. ומ"מ רצוי ללמוד מענייני דיומא, ראה המובא לעיל הערה 29, ולהלן הערה 40.

34 ספר המנהגים.

35 (לוח כולל-חב"ד, על-פי שו"ע אדה"ז ס' תרי"ג ס"ג).

36 (סידור אדה"ז, וכן הוא בכתיב האריז"ל - ספר-המנהגים שם.

37 הוראת הצמח-צדק בשם רבנו הזקן, ודלא כיש נוהגים לברך בלילה כשנוגעל הסנדל - ספר-המנהגים שם.

38 ולכאורה, כיוון שאין מניעה ללמוד היום פנימיות התורה (ראה לעיל הערה 34), הנוהגים לומר פרק תניא לפני התפילה (סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 412, ובכ"מ. ובסה"ש תש"נ ח"א עמ' 246: "על הסדר, או באופן אחר"). יאמרו זאת גם היום (ועדין ללמוד מענייני דיומא, כמו באגה"ת פ"ז).

39 ע"פ ס' המנהגים, מטור ושולחן-ערוך סימן תקנ"ה ס"א. בטור כתב "ויש שאינן רוצין לשנות המנהג, וגם אינן רוצין להיות בלא ציצית, ומתעטפין בטלית-קטן תחת בגדיהם". ובב"י בשם האגור (ס' תתמו) "היחידים לובשין ט"ק תחת בגדיהם בלי ברכה". ובשו"ע ס"א כתב זאת כמנהג כללי: "לובשים ט"ק תחת הבגדים בלא ברכה". הביטוי "תחת בגדיהם", הוא בניגוד לדברי הטור ס' ח והשו"ע שם ס"א "עיקר מצות ט"ק ללבוש על בגדי" - ז"א שמדין השו"ע (והרמ"א - שלא הגיה ע"ז מאומה) אין להוציא הציציות לחוץ עד חצות (כמ"ש בלוח דבר בעתו, וכן נהגו בישיבת תורת בצרפת], ודלא כמנהג העולם ואנ"ש.

למעשה יש ללבוש את הט"ק שישנו בו בלילה, או ע"פ ללבשו כשהידים אינן נקיות, כדי שלא להתחייב בברכה (ראה לקט יושר עמ' קי ענין ג, משנ"ב ס"ק ב, ולוח דבר בעתו).

ואין חולצים הנעליים. ואסור לאכול שני תבשילים, אבל פירות חיים או חמאה וגבינה חיים, אפילו כמה מינים, מותר. ואסור לשתות משקאות חריפים, וקפה או תה מותר. לא ישבו לאכול שלושה ביחד, ואם אכלו – לא יזמנו. מותר לאכול עד השקיעה.

נוהגים לאכול [בסוף הסעודה – פת טבולה באפר, וכן] ביצה קשה וקרה טבולה באפר, על-שם הכתוב "ויגרס בחצץ שיני, הכפישני באפר". ואם אוכלים תבשיל בסעודה המפסקת, יש נוהגים לאכול את הביצה אחרי ברכת המזון¹⁵.

יום שלישי

צום תשעה באב¹⁶

ביום שני, לפנות ערב, חולצים את הנעליים ומסירים את הפרוכת¹⁷ [וכיסיי הבימה ועמוד הש"ץ].

בתשעה באב נועלים נעלי גומי ובד או סנדל שאינו של עור. ודלא כהמחמירים בזה¹⁸.

מדליקים אור רק כפי הנחוץ לתפילה ולקריאת הקינות, ולא יותר¹⁹.

אחר שמונה-עשרה – קדיש תתקבל. יושבים²⁰ על הארץ (כנ"ל) וקוראים 'איכה'. בכל פרק המתחיל 'איכה' מגביהים את הקול יותר²¹. פסוק 'השיבנו' האחרון, אומר הקהל בקול רם יחד עם החזן²².

בספר-המנהגים מובא סיפור על הרה"צ מרוז'ין וחסידיו, בקשר לזריקת 'בערעלאך' ומעשי שובבות בתשעה באב. כנראה הובאו הדברים כדי שלא ירבו באבלות יותר מדי²³.

אחר הקינות – 'ואתה קדוש', קדיש [שלם, ללא תתקבל²⁴]. עלינו, קדיש יתום²⁵.

אָבֵל בתוך השבעה' ראשי ללכת לבית-הכנסת

18) עיין שערי-תשובה ואחרונים בסימן תר"ד. דרכי-חיים ושלום ס"ק תרע"ג – ספר-המנהגים עמ' 46.

19) שו"ע ס' תקנ"ט ס"ג, וראה 'מנהג ישראל תורה' שם ס"ק ז. ה' נרות הנהוגים בעמוד הש"ץ, מדליקים היום וגם מחר כרגיל.

מי שיצא לצרכיו, מותר ליטול ידיו עד קשרי אצבעותיו לתפילה (שו"ע אדה"ז ס' תרי"ג, ס"ד-ה). ותמיד רצוי לגעת במקום המכוסה, כדי ליטול ולברך אשר יצר בדיים נקיות, (שם). במטה-אפרים שם כ' שהנוטל בכל השנה ג"פ יכול גם עתה ליטול כך, והובא בכמה ספרים ללא חולק. ולפ"ז ניתן בשחרית, לאחר לבישת הבגדים, ליטול ידיו שוב עם נוגבת כנהוג כל השנה (אלא שרק עד קשרי אצבעותיו) כדי לברך ברכות-השחר.

בדברים שבין איש לאשתו נוהגות היום כל ההרחקות שבסי' קצ"ה (כמבואר בשו"ע אדה"ז ס' תרט"ו ס"א ביוהכ"פ, ודין ט"ב זהה ליו"כ כדבריו בקו"א יו"ד ס' קפ"ד ריש ס"ק ב). וכנראה שמסיבה זו, כשחל ברי"מ היום, אין לוקחים זוג לקוואטר' (ראה גם בנטעי-גבריאל ח"ב פרק פא ס"ז והערה כ).

20) היינו לא רק שלא יישב על הספסל, אלא שיש לקרוא איכה וקינות לא בעמידה אלא דווקא בישיבה על הקרקע. כן הביא בס' 'מנהג ישראל תורה' שם ס"ק ה' מס' נוהג כצאן יוסף, ומשמעות הרוקח, מהר"ל, כל בו וסדר היום, עיי"ש.

21) לוח כולל-חב"ד.

22) רמ"א ס' תקנ"ט ס"א.

23) וראה 'תורת-מנחם – התנועותיות' תשי"א ח"ב עמ' 262: "בלויבאוויטש היו משחקים בתשעה באב עם 'בערעלאך'... ולא היה זה 'שלא ברצון חכמים'...".

24) קדיש של הש"ץ: יהא שלמא – כיוון שהוא לאחר אמירת פסוקים. ללא תתקבל – כי כבר אמר תתקבל מיד אחרי שמו"ע. וראה ערוך השלחן שם ס"ג. וע"ד האמור במג"א ר"ס תרצ"ג.

25) לוח כולל-חב"ד.

להפוך זאת ל"יום אור", "האור כי טוב".

ומאחר שביום השלישי מתגלה עניין ה"כי טוב" שביום שני – הרי זה באופן נעלה יותר מעניין ה"כי טוב" שביום הראשון, וזהו מה שיום השלישי הוכפל בו כי טוב, באופן של "כפליים לתושיה" (שזהו עילוי הבעלי-תשובה לגבי צדיקים), ש"כפליים" מורה על עניין שבאין-ערוך לגמרי (ולא רק ב' פעמים בלבד), כמובן ממאמר רז"ל במקום שבעלי-תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד שם (היינו, לא רק שבפועל אינם עומדים שם, אלא הדבר אינו ביכולתם כלל),

אלו שרואים בשבת חזון את המקדש דלעתיד, בפועל ממוש, אינם זקוקים להסברת וביאור העניין בעת ההתוועדות...

דהנה, ישנם עניינים שבזמן הזה אין יכולים לראותם בראייה מוחשית, ואז זקוקים לראייה שכלית, וכידוע המבואר (באיגרת-הקודש⁵ ובכמה מקומות) בעניין "חכם עדיף מנביא", שעלידי ראייה שכלית דחכם (ועל-דרך זה מובן בנוגע לראייה שכלית של נביא, שזהו בחינת ה"חכם" שבו) יכולים להשיג במדרגות נעלות יותר מאותן המדרגות המתגלות בראייה מוחשית אצל הנביא – לפי שבזמן הזה לא שייך גילוי המדרגות הכי נעלות באופן של ראייה מוחשית (ולכן זקוקים לראייה שכלית), אבל לעתיד-לבוא, כאשר יקויים הייעוד "ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך רואות את מורידך" [ובלשון הקבלה: כאשר יהיה גילוי פנימיות עתיק, שגילוי זה נעלה יותר מכל הגילויים שבזמן הזה, שהם מחיצוניות עתיק] – תהיה ראייה מוחשית (לא רק ראייה שכלית) בכל הדרגות הנעלות ביותר.

ועל-דרך זה מובן בנוגע לענייננו: במשך כל השנה לא שייך לראות את המקדש דלעתיד בראייה מוחשית – כל זמן שנמצאים עדיין בזמן הגלות. אבל בשבת חזון נפעל עילוי מיוחד – שאז

5) סימן י"ט

הלכות ומנהגי חב"ד

ערב שבת קודש

ה' במנחם־אב

יום שני

ח' במנחם־אב, ערב תשעה באב

ב'שבת חזון' לובשים בגדי שבת.¹

שבת־קודש פרשת דברים

ו' במנחם־אב, 'שבת חזון'²

בקריאת התורה מסיימים לכוהן "כאשר דיבר לכם" ומתחילים ללוי "איכה אשא לבדי", כנדפס בחומשים הרגילים.³

גם השבת עורכים 'סיום' עם סעודה.⁴

מנחה.⁵ פרקי־אבות – פרק ג'.

מוצאי שבת קודש: מבדילים על היין.⁶

1) ספרי־המנהגים עמ' 46, שכן נהג אדה"י, ושי"נ לפוסקים הדנים בעניין זה, וראה המובא בנדון ב'לוח השבוע' לשבת שעברה.

2) הטעם – כדי למנוע אבילות דפרהסיא בשבת. ולהעיר מהנהוג בין אנ"ש (וכלל החסידים – נטעי־גבריאל פכ"ה הערה טו), שאף את פסוקי התוכחה מהפסרת 'חזון' [אבל – גם את הפסרת ת"ב שחרי"ת] אין קוראין בניגון איכה, שלא כמנהג העולם (המובא בשו"ת הריב"ש סי' קיב, מג"א סי' רפב ס"ק יד, שערי־אפרים שער ט סכ"ו). וראה מנהג ישראל תורה' סי' תקנ"א ס"ק ג.

3) "מצווה לפרסם (ובשם אומר) אודות תורת הרה"צ מברדיצ'וב בעניין 'שבת חזון' ש'חזון' מלשון ראייה, שבו מראים לכל אחד ואחת את המקדש דלעתיד מרחוק" – 'התנועות' תשמ"ח ח"ד עמ' 132.

4) כך נהגו אצל כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בלויבאוויטש, ולא כנדפס בס' המנהגים סי' ע' 31 ובלוח כולל־חב"ד. וראה בקשר להנהגה זו ב'לוח השבוע' לשבוע שעבר, הערה 6.

5) סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 708 (נעתק ב'לוח השבוע' בשבוע שעבר).

6) הסיבה לאריכות הקטעים לעולים בקריאת התורה בפרשת 'ואתחנן' במנחת־שבת ובימי שני וחמישי, היא לכאורה מפני שאין רוצים לסיים או להתחיל ב'בית פעור'. וע"ע.

7) בלוח כולל־חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תקנ"א ס"י, כתב שנתנים לשתות לתינוק שהגיע לחינוך בענייני ברכות, אך עדיין אינו יודע להתאבל על ירושלים [ובאמת קשה להגדיר מצב כזה. וראה א"א

הנשמה נמצא אמנם בשמים, אבל העבודה לקשר את עצמו עם מזל הנשמה – שייכת לכל אחד ואחד מישראל, ובאופן ד"לא בשמים היא".

1. ההוראה מזה בנוגע לפועל:

כאשר יהודי יודע ששבת זו היא "שבת חזון", על שם התחלת ההפסרה "חזון ישעיהו" [ששמו מורה על עניין הישועה], ויודע שבשבת זו "מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד" [כפי שכבר נדפס בספרי חסידות, וכפתגם הצמח־צדק שעניין שבדפוס הוא לדורות] – עליו להשתדל שהוא אמנם יראה את המקדש דלעתיד בפועל ממש, על־ידי זה שמקשר את עצמו עם שורש ומזל נשמתו למעלה.

זאת אומרת: אין לו להסתפק בזה שיודע שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו רואה את המקדש דלעתיד, והוא מסביר לו אודות עניין זה כו' – אלא עליו לדעת ש"מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד", ולכן צריך הוא בעצמו לראות זאת.

ישנה אומנם נתינת־כוח מנשיא דורנו, על־דרך עניין "הקב"ה עוזרו", כי "צדיקים דומין לבוראם" – אבל זהו עניין של נתינת־כוח בלבד, ואילו העבודה עצמה (ובענייננו: ראיית המקדש דלעתיד) צריכה להיעשות על־ידי כל אחד ואחד באופן פרטי, ולא להסתפק בזה שיודע שאצל נשיא דורנו ישנו עניין זה בתכלית השלימות.

ועל־דרך האמור לעיל בנוגע לדניאל והאנשים אשר היו עמו: אין הכוונה שראיית המראה היתה על־ידי דניאל בלבד, והוא סיפר להם אודות עניין זה – אלא גם האנשים אשר היו עמו ראו זאת באופן ש"מזליהו חזו" – (על־כל־פנים), היינו, שמזל הנשמה שלהם ראה את המראה (וראייה זו פעלה עליהם בהיותם למטה).

ועל־דרך זה בנוגע לענייננו: אין להסתפק בזה שנשיא דורנו רואה את המקדש דלעתיד, אלא כל אחד ואחד צריך להשתדל לראות בעצמו את המקדש דלעתיד, מאחר ש"מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד".

(חלק מהתנועות שבת־קודש פרשת דברים,

שבת חזון התשמ"ב. התנועות תשמ"ב כרך ד,

עמ' 1944-1940 – בלתי מוגה)

"מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד" בראייה מוחשית, על־דרך ומעין גילוי הדרגות הנעלות ביותר בראייה מוחשית לעתיד־לבוא.

7. והנה, ישנם הטוענים שלמרות שיודעים את הפתגם הנ"ל (שבשבת חזון מראין לכל אחד ואחד את המקדש דלעתיד) אינם רואים זאת בפועל ממש (בראייה מוחשית)!

– אלו שרואים בשבת חזון את המקדש דלעתיד בפועל ממש, אינם זקוקים להסברת וביאור העניין בעת ההתוועדות; אבל המדובר הוא אודות אלו הטוענים שאינם רואים את המקדש דלעתיד בפועל ממש!

והתשובה לדבר – איתא בגמרא⁶ על הפסוק: "וראיית אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי (חגי, זכריה ומלאכי) – לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם... וכי מאחר דלא חזו מא טעמא איבעיתו, אף־על־גב דאינהו לא חזו, מזליהו חזו".

זאת אומרת: אין הכוונה שדניאל ראה את המראה וסיפר זאת לאנשים אשר היו עמו, וסיפורו של דניאל הטיל עליהם "חרדה גדולה" – אלא מה ש"חרדה גדולה נפלה עליהם" היה לפי ש"מזליהו חזו", היינו, שמזל הנשמה שלהם ראה את המראה. [וזוהו גם ביאור הבעל שם טוב אודות מאמר רז"ל "בכל יום ויום בת קול יוצאת כו" – דלכאורה אינו מובן: מהי התועלת בהכרזת ה"בת קול" כאשר אף אחד אינו שומע זאת?! וממה־נפשך: עצם העניין קיים גם ללא הכרזת ה"בת קול", ואילו התועלת שבהכרזת ה"בת קול" (שישמעו זאת בעולם) אינה נפעלת (לכאורה) כאשר אף אחד אינו שומע את ה"בת קול"! – אלא זהו על־דרך העניין ד"מזליהו חזו"].

ועל־דרך זה מובן בנוגע לענייננו: למרות שהוא טוען שאינו רואה את המקדש דלעתיד, הרי מזל הנשמה שלו בוודאי רואה את המקדש דלעתיד, וראייה זו פועלת עליו כפי שהוא נמצא למטה (על־דרך העניין ד"חרדה גדולה נפלה עליהם"). ונמצא שעבודתו היא רק לקשר את עצמו עם שורש ומזל נשמתו. ועל זה נאמר "לא בשמים היא": מזל

טעימה והתחלה של הגאולה

לימוד הלכות בית הבחירה מתוך כוסף והשתוקקות

כיוון שעומדים על סף הגאולה שבאה תיכף ומיד ממש, מובן, שלימוד הלכות בית הבחירה בשנה זו צריך להיות באופן אחר לגמרי: לכל לראש – שהלימוד הוא לא מצד התגברות רגש האבילות וההשתדלות לתקן החיסרון דחורבן בית המקדש, אלא (גם לולי החורבן) מצד הכוסף וההשתוקקות למעלה והשלימות של בית המקדש השלישי...

(משיחת שבת פרשת בלק, י"ז (טו"ב) בתמוז, התנש"א. התועדויות תנש"א, כרך ד, עמ' 40)

הליכה בדרכיו של אהרון

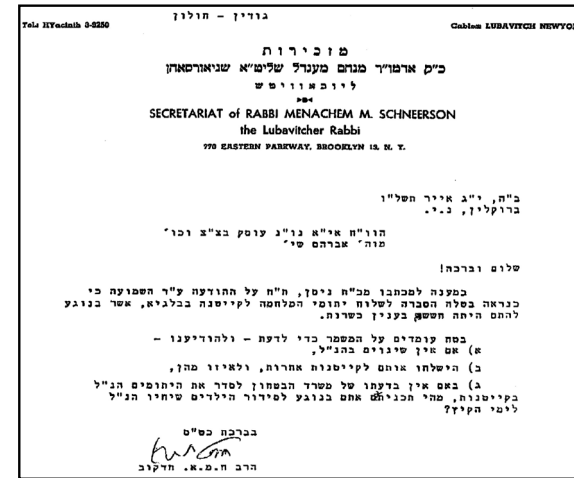
בעמדנו בשבת... שבה מתחילים גם ספר חמישי, ובפרט כשחל בחודש החמישי, שבו מודגש החוזק והתוקף דבית המקדש העתיד בגאולה העתידה, שהיא (לא רק גאולה שלישית, אלא גם גאולה רביעית, ועד) גאולה חמישית, להיותו למעלה לגמרי מחילוקי הדרגות דבית ראשון ושני, גאולה ראשונה ושנייה... צריכה להיות הדגשה מיוחדת בנוגע לנקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות. ועניין זה בא במעשה בפועל על-ידי ההליכה בדרכיו של אהרון (שיום הסתלקותו בחודש החמישי באחד לחודש)... לא (רק) מפני שביטול הגלות הוא על-ידי ביטול סיבת הגלות... אלא ההדגשה דאהבת ישראל היא – שבאה בתור טעימה ועד להתחלה דהגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות, שמודגשת באחדותם של ישראל, מצד בחינת ה'יחידה' (דרגה החמישית) שבכל ישראל בשווה, שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח, 'יחידה' הכללית. ועל-פי-יזה יש להוסיף גם בפירושו 'ומקרבן לתורה' – שהכוונה היא לקירוב ללימוד התורה דגאולה העתידה, 'תורה חדשה מאתי תצא'.

(מהתועדות שבת קודש פרשת מטות מסעי, ב' במנחם אב התנש"א – ספר השיחות תנש"א, כרך ב, עמ' 719-717)

עוד זעקה ותביעה

כמדובר כמה פעמים, כבר סיימו כל העניינים ובית המקדש עומד ומוכן למעלה, ועל-דרך-זה בנוגע לכל העניינים – "הכל מוכן לסעודה", כל העניינים כבר מוכנים כביכול בתוך תיבה סגורה ומסרו את התיבה ואת המפתח שלה לכל יהודי, הדבר היחיד שעליו מחכים הוא – שיהודי יזעק עוד זעקה ועוד בקשה ותביעה ועוד תזכורת: "עוד מת?!". ועל-ידי זה הוא פועל שמשיח צדקנו נכנס עכשיו לתוך בית הכנסת זה ולוקח את כל הנמצאים כאן, בתוך כללי ישראל, לארצנו הקדושה...

(משיחת ש"פ דברים תנש"א. ספר השיחות תנש"א, כרך ב, עמ' 735)

במשרד הבטחון סרבו לתת לנו רשימת היתומים הנוסעים לבלגיה, לפי דברי מר א. איסרוב (אתו אנו עומדים בקשר) הוא הודיע לכל אלה שזכו בגורל לנסוע לבלגיה ששם לא כשר, אבל רק שניים ביטלו נסיעתם.

הילדים מוזמנים לבלגיה לכל חודש אוגוסט. כבר כתבתי לכם כי קבוצת יתומים נוסעת בהתחלת יולי לאנגליה (גם מר א. איסרוב נוסע איתם), אבל שם הקייטנה תחת חסות הקהילה החרדית. בנוגע לקייטנות בארץ, אין משרד הבטחון עכשיו מטפל בזה. כבר שנים אחדות שלמשרד הבטחון אין תקציב עבור קייטנות, כי לפנסיה החודשית שמקבלות האלמנות יש תוספת עבור קייטנה לילדים.

בכ"ז תמוז תשל"ז כותב הרב חודוקוב לר"א גודין:

"בדבר הנסיעות דהיתומים שיחיו לחוץ לארץ, בטח ידועים לך כבר כל הפרטים שבזה, מי הנוסעים, לאן נוסעים, לכמה זמן, וכו' וכו'. ונא להודיענו זה בהקדם כי אולי בעזרה ש"ת יוכלו גם מכאן לפעול דבר מה לטובתם, נוסף על מה שבטח גם אתה בעצמך תתקשר באופן ישר עם אנ"ש שיחיו בכל המקומות הנ"ל וכו'". ובאותו תאריך ממש בדיוק שנה לאחר מכן להנ"ל:

ההגיעו לך ידיעות מהנעשה עם היתומים שיחיו שנסעו בימי הקיץ הן לבלגיה והן לאנגליה?

במענה למכתבו מכ"ח ניסן, ת"ח [תשואת חן] על ההודעה ע"ד [על דבר] השמועה כי כנראה בטלה הסברה לשלוח יתומי המלחמה לקייטנה בבלגיה, אשר בנוגע להתם היו חששות בענין כשרות.

בטח עומדים על המשמר כדי לדעת – ולהודיענו –

- (א) אם אין שינויים בהנ"ל,
- (ב) הישלחו אותם לקייטנות אחרות, ולאיוז מהן,
- (ג) באם אין בדעתו של משרד הבטחון לסדר את היתומים הנ"ל בקייטנות, מהי תוכניתכם אתם בנוגע לסידור הילדים שיחיו הנ"ל לימי הקיץ?

שהילדים לא יפסידו

בכ"ד בסיון תשל"ז שוב כותב הרב חודוקוב מכתב ארוך לרב גודין, ובו נאמר:

מאשר הנני בתודה קבלת מכתביו מי י"ז וי"ח סיון. והנה תמין[ה] גדולה אשר בה בעת אשר גם לפי חוק המדינה מחויבים להאכיל בצבא ובשאר מוסדות הממשלה מאכל כשר, לא יכלו להשפיע שאת הילדים – ובפרט יתומי המלחמה שיחיו אשר הוריהם בצבא אכלו מאכלים כשרים – יסדרו במעוני קיץ כשרים.

וגם באם לאו – הנה כמו על דרך שחלק מהם סודרו באנגליה בקייטנה שעומדת תחת חסות הקהילה החרדית מדוע לא יכלו לסדר גם את שאר הילדים אצלם גופא, או בקייטנות אחרות השייכות לנו או קייטנות כשרות אחרות. ואולי יכולים עכ"פ [על כל פנים] עוד עכשיו לעשות דבר מה לטובת הנ"ל?

ומכיון שע"פ [שעל פי] כתבו נמצאו שנים מהיתומים שביטלו נסיעתם הנ"ל, בטח תשתדלו אשר לא יפסידו מזה, וימצאו להם קייטנה כשרה בארה"ק ת"ו. ובאם יש צורך – אולי מחוץ לארץ. ונא להודיענו עכ"פ [על כל פנים] מתי הם נוסעים, כמה מהם, שמוותיהם (אם אפשר), לאיזה מקום הם נוסעים ולכמה זמן.

מכתב זה בא בהמשך למכתב שכתב ר' אברהם גודין (בי"ט סיון) לרב חודוקוב:

למען יתומי חללי מערכות ישראל

כהשגחת אב על בניו דאג הרבי שהנערים היתומים יבלו את הקיץ במקום הטוב להם לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות • פעילות שהתנהלה במשך שנים על־ידי צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק, ובאמצעות אנ"ש נוספים במקומות הקייטנות בחו"ל • פרסום ראשון של מכתבי מזכירות הרבי בנושא • אביהם של יתומים

להזמין לחגים וגם קייטנה...

אחרי מלחמת ששת הימים הוקמה האגודה לעידוד אלמנות ויתומי צה"ל (אודותיה סיפרנו במדור זה בעבר) במסגרת צאנז"ח באה"ק, ופעילותה רוכזה על־ידי הגב' שפרה גולומבוויץ'. במסגרת הפעולות הייתה פעולה נוספת שהתנהלה בחשאיות־מה, והיא: קייטנה וטיולים ליתומי מערכות ישראל.

הנושא הטריד את הרבי: כיצד יבלו הנערים את חופשת־הקיץ? האם הקייטנה והטיולים בהם ישתתפו יהיו על טהרת־הקודש?!

ראשית דבר החל בקיץ תשכ"ח. מטעם צעירי אגודת חב"ד אורגנה לראשונה חגיגת בר־מצווה ליתומים. בהמשך לה הועלתה הצעה לארגן עבורם טיול לגניריווק למשך חודש תשרי. הרבי שלל זאת לגמרי במכתב ארוך (נדפס באגרות־קודש כרך כה עמ' קסט"ק), שבסופו כתב:

תחליף להצעה האמורה... להזמין את הבריי מצוה ביחד עם האמהות וכו' לכפר חב"ד לימי המועדים והימים טובים דחודש תשרי הבא־עלינו לטובה, כל הימים או חלק מהם, ועל דרך ססידרו זה

בימי הפסח שעברו. ובזמן שמחתנו בפרט.

ולעניין הקייטנה הוסיף הרבי:

אין בהאמור סתירה לארח את הנערים בני המצוה, והנערות בנות־המצוה בקייטנה בכפר חב"ד... ואכן, במשך כמה שנים התקיימה קייטנה ליתומים בני־המצווה על טהרת־הקודש.

תשומת לב לחיזוק הכשרות

במקביל יזמו ארגונים שונים, בשיתוף אגף השיקום במשרד הביטחון, טיולים לנערים בחוץ־לארץ. הדבר הטריד את מנוחת הרבי שביקש לעשות הכול כדי שגם בחו"ל יזכו הנערים לאוכל כשר ואווירה מתאימה.

בפנייתו אל הרב ישראל לייבוב כותב הרב חזקוני בכ"ח סיון תשל"א: "בדבר הילדים והילדות שנוסעים לבעלגיא, בקשנו את הרב חייקין שי' להשתדל ככל האפשר לו בעניין הכשרות. מובן שיש לנצל בזה כל מקור השפעה. ומה שכת"ר [שכבוד תורתו] יוכל בטח יעשה גם הוא. ידיעות מפורטות אודות זמן נסיעתם, הכתובות שלהם

בבעלגיא, וכו' בטח מועילות, ונא להודיען לנו".

בט"ו סיון תשל"ב כותב הרב חזקוני לר"א גודין: "ת"ח [תשואת חן] על שהזדרזת להודיענו ע"ד [על דבר] משלוח היתומים שיחיו לבעלגיא, וע"פ הנ"ל כתבנו כבר להרב חייקין שי'".

בשבוע של פרשת פינחס תשל"ב מדווח ר"א גודין:

"להרב דבריסל הרה"ג ר' עזריאל שיחי' חייקין שלחנו עד כה 9 מכתבים של משפחות הדורשות מאכל כשר בשביל בניהם בקייטנה בבלגיה, אלמנה אחת הבטיחה לכתוב ישר להרב ר' עזריאל שיחי'".

כנראה שהעניינים היו יגיעים שכן בט"ז מנחם אב מדווח שוב הרב גודין לרב חזקוני:

"אתמול קבלנו מכתב... שבו הוא מביע דאגתו בנוגע לאספקת מאכל כשר לקייטנים".

ככ"ז באייר תשל"ג כותב הרב חזקוני לר' אברהם גודין כתגובה לידיעה שהופיעה במכתבו מיום ח' באייר תשל"ג: "היום נודע לי מפי מר א. איסרוב (ממשרד הביטחון) כי כבר נמנו וגמרו שהשנה לא יתקיים הביקור של היתומים בבלגיה. תודה לה'!":

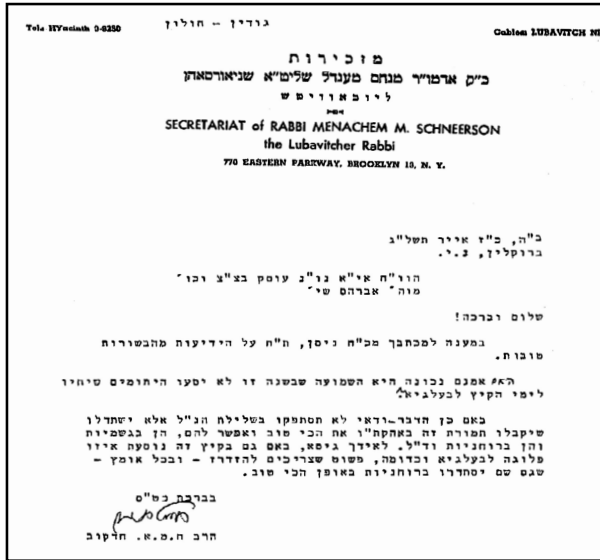
האם אמנם נכונה היא השמועה שבשנה זו לא יסעו היתומים שיחיו לימי הקיץ לבעלגיא? באם כן הדבר – ודאי לא תסתפקו בשלילת הנ"ל אלא ישתדלו שיקבלו תמורת זה בארה"ק ת"ו את הכי טוב שאפשר להם, הן בגשמיות והן ברוחניות וד"ל [ודי למבין]. לאידך גיסא, באם גם בקיץ זה נוסעת איזו פלוגתא לבעלגיה וכדומה, פשוט שצריכים להזדרז – ובכל אומץ – שגם שם יסתדרו ברוחניות באופן הכי טוב.

בברכת כט"ס [כל טוב סלה],

הרב ח.מ.א. חזקוני

המכשול כמנוף לתעמולה!

מכתב מעניין במיוחד כותב הרב חזקוני לר'

אברהם גודין בו' בתשרי תשל"ז, ממנו אנו למדים על שהתרחש בקיץ תשל"ו:

מאשר אני בת"ח [בתשואת חן] קבלת מכתבך מכ"ז אלול.

שמח אני על הבשורה שהגברת שפרה תי מרוזב תתעניין עם המשפחות של אלה שנסעו השנה להולנד בכלל, ובאלה שמכירה היא בהם מכבר בפרט.

לפענ"ד [לפי עניות דעת] כדאי תשומת לב מיוחד לחיזוק ההכרה ע"ד [על דבר] כשרות והדיוק בזה אצל אלה הילדים שלדאבוננו הגדול הוכרחו שלא ברצונם בקיץ הזה לטעום מאכלים אחרים ר"ל [רחמנא ליצלן]. ואולי המכשול הזה יגרום לחיזוק ועידוד בתעמולה לשמור כשרות בכלל ואצל הנ"ל בפרט, עד שאפילו זדונות ומכש"כ [ומכל שכן] שגגות תהיינה לזכות.

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה, הרב ח.מ.א. חזקוני.

החששות (כנראה של הרבי) עלו כבר בתחילת הקיץ, כאשר ר' אברהם הודיע שהשנה התבטלה תוכנית הנסיעה לחו"ל. כתגובה קיבל את המכתב הבא (י"ג אייר תשל"ו), שבו מבקש ממנו הרבי "לעמוד על המשמר" באשר לתוכניות הקיץ של היתומים: